

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı:2001/12 (Siyasî Parti-İhtar)

Karar Sayısı:2002/8

Karar Günü:9.1.2002

R.G. Tarih-Sayı:27.04.2002-24738

İHTAR İSTEMİNDE BULUNAN : Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı

İHTAR İSTEMİNİN KONUSU : Ağır hapis cezasına hükümlü C. Ü'ü 2820 sayılı Siyasî Partiler Kanunu'nun 11. maddesinin ikinci fıkrasının (b) bendinin 3 numaralı alt bendi gereğince yazılı uyarıya rağmen parti üyeliğinden çıkarmayan İşçi Partisi'ne 2820 sayılı Yasa'nın 104. maddesine göre ihtar kararı verilmesi istemidir

I- İHTAR İSTEMİNİN GEREKÇESİ

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 10.12.2001 günlü ve SP.37 Hz.2001/12 sayılı ihtar başvurusunun gerekçe bölümü şöyledir :

"Karaman Valiliği tarafından listesi Başsavcılığımıza gönderilen İşçi Partisi Karaman il örgütü yöneticilerinin adli sicil kayıtları üzerinde yapılan inceleme sırasında; Ali-Hatice oğlu 1963 doğumlu Cafer ÜNÜVAR'ın, Konya 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nin 25.5.1981 gün ve 1980/157 E., 1981/124 K. sayılı ilamıyla, öldürmeye tam teşebbüs suçundan TCK'nun 450/4-10, 62, 55/3. ve 33. maddeleri uyarınca 13 yıl 4 ay ağır hapis cezasıyla hükümlendirilmiş olduğu anlaşılmıştır.

Siyasî Partiler Kanunu'nun 11. maddesinin 2/b-3 no.lu alt bendi "ağır hapis" cezasına mahkûm edilmiş olmayı, siyasî parti üyeliğine engel saydığı için, 11.10.2001 gün ve Muh.2001/414 sayılı yazımızla, adigeçen siyasî partiden, sözü edilen şahsın parti üyeliğinden çıkarılması istenmiştir.

İşçi Partisi Genel Başkanlığı, 30.10.2001 gün ve 2001/134 sayılı yazısıyla, Konya 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nin anılan kararında, Cafer ÜNÜVAR'a kamu hizmetlerinden yasaklanma cezası verilmediğini, ayrıca şahsın suç işlediği tarihte 18 yaşını bitirmemiş olduğundan TCK'nun 55. maddesinde yer alan "fili işlediği zaman 15 yaşını bitirmiş olup da 18 yaşını bitirmemiş olanlara amme hizmetlerinden memnuiyet ve emniyeti umumiye nezareti altına alınmak cezaları tatbik edilmez" hükmü gereğince üyelikten çıkarılma durumunun sözkonusu olamayacağını bildirmiştir.

Oysa ki; Siyasî Partiler Kanunu'nun 11. maddesinin 2/b-3 no.lu alt bendinde; Cafer ÜNÜVAR isimli şahsın 13 yıl 4 ay ağır hapis cezasına hüküm giymiş olmasına bağlı olarak kamu hizmetlerinden yasaklanması sonucunda üyelikten çıkarılmasının gerekmesi sözkonusu değildir. Kamu hizmetlerinden yasaklanma hali parti üyeliğine engel olarak aynı fıkranın 1 no.lu alt bendinde ayrıca sayılmış olup, olayımızla ilgisi bulunmamaktadır.

Kanunun; yaş küçüklüğü gibi herhangi bir şarta ve kayda tabi tutmayarak sırf 'ağır hapis cezasına mahkûm olma' halini, siyasî partilere üye olmaya engel saydığının kabulü zorunludur.

Bu nedenle, Cafer ÜNÜVAR isimli şahsın İşçi Partisi üyeliğinden çıkarılmasının, 11. maddenin 2/b-3 no.lu alt bendinin emredici hükmü olduğu açıktır.

2820 sayılı Siyasî Partiler Kanunu'nun 104. maddesinde; 'Bir siyasî partinin, bu Kanun'un 101. maddesi dışında kalan emredici hükümleri ile diğer kanunların siyasî partilerle ilgili emredici hükümlerine aykırılık halinde bulunması sebebiyle o parti aleyhine Anayasa Mahkemesi'ne Cumhuriyet Başsavcılığı'nca re'sen yazı ile başvurulur' hükmü yer almaktadır.

Açıklanan nedenlerle adıgeçen siyasî Parti'nin Siyasî Partiler Kanunu'nda öngörülen emredici hükümlere aykırılığının giderilmesi için Yüksek Mahkemenize başvurulması zorunlu görülmüştür.

Sonuç ve İstem : Aleyhine başvuru yapılan siyasî partiye, üyelikten çıkarmama işlemindeki kanuna aykırılığın giderilmesi için ihtar verilmesi arz ve talep olunur."

II- İNCELEME

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın başvuru dilekçesi, işin incelenmesine ilişkin rapor, ilgili Anayasa ve dayanan yasa kuralları, bunların gerekçeleri ile diğer belgeler okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

Cumhuriyet Başsavcılığı, ağır hapis cezasına hükümlü C.Ü'ı 2820 sayılı Siyasî Partiler Kanunu'nun 11. maddesinin ikinci fıkrasının (b) bendinin 3 numaralı alt bendi gereğince parti üyeliğinden çıkarmayan İşçi Partisi'ne aynı Yasa'nın 104. maddesine göre ihtar kararı verilmesini istemektedir.

Öncelikle Siyasî Partiler Kanunu'nun olayda uygulanacak 104. maddesinin Anayasa'ya uygunluğunun, ön sorun kabul edilerek incelenip incelenemeyeceği üzerinde durulmuştur.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı tarafından bir siyasî parti hakkında ihtar kararı verilmesi istemiyle Siyasî Partiler Kanunu'nun 104. maddesi uyarınca yapılan başvuru, dava niteliği taşımadığından bu başvurular nedeniyle Anayasa Mahkemesi Anayasa'nın 152. maddesi uyarınca "davaya bakmakta olan mahkeme" konumunda değildir.

Öte yandan, ileride görülmesi olası bir davada uygulanabilecek yasa kuralının ancak o dava sebebiyle Anayasa'ya uygun olup olmadığı tartışılabileceğinden, konunun bu evrede görüşülmesi yerinde görülmeyerek ihtar isteminin incelenmesine geçildi.

İşçi Partisi Karaman İl Örgütü Yönetim Kurulu'na seçilen C. Ü'm Konya 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nin 25.5.1981 gün, E.1980/157, K.1981/124 sayılı kesinleşmiş ilamıyla kan gütme saikiyle adam öldürmeye tam teşebbüs suçundan Türk Ceza Kanunu'nun 450/4, 10, 62, 55/3, 33. maddeleri uyarınca 13 yıl 4 ay ağır hapis cezasına mahkûm edildiğinin anlaşılması üzerine, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, Parti'ye yazdığı 11.10.2001 gün ve SP. 37 Muh. 2001/414 sayılı yazıyla adı geçeninin Siyasî Partiler Kanunu'nun 11. maddesinin ikinci fıkrasının (b) bendinin 3 numaralı alt bendine göre parti üyeliğinden çıkartılmasını istemiştir.

İşçi Partisi 30.10.2001 günlü Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'na yazdığı yazıyla Konya 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nin anılan kararında, C. Ü'a kamu hizmetlerinden yasaklanma cezası verilmediğini, ayrıca bu kişinin suç işlediği tarihte 18 yaşını bitirmemiş olduğundan Türk Ceza Kanunu'nun 55. maddesinde yer alan "fiili işlediği zaman 15 yaşını bitirmiş olup da 18 yaşını bitirmemiş olanlara amme hizmetlerinden memnuiyet ve emniyeti umumiye nezareti altına alınmak cezaları tatbik edilmez" hükmü gereğince üyelikten çıkarılmanın söz konusu olamayacağını bildirmiştir.

Siyasî Partiler Kanunu'nun 11. maddesinin ikinci fıkrasının (b) bendinin 3 numaralı alt bendiyle yaş küçüklüğü gibi herhangi bir şart getirilmeksizin sırf "ağır hapis cezasına mahkûm olma" durumu siyasî partilere üye olmaya engel sayılmaktadır. C.Ü'ın aldığı mahkûmiyet nedeniyle Siyasî Partiler Kanunu'nun 11. maddesi gereği bir siyasî partiye üye olamayacağından adı geçenin İşçi Partisi üyeliğinden çıkarılmasının istenmesi Yasa'ya uygundur.

Öte yandan kamu hizmetlerinden yasaklanma hali aranmaksızın ağır hapis cezasına mahkûmiyet siyasî parti üyeliğine tek başına engel oluşturduğundan Parti'nin bu hususa yönelik savunması yerinde görülmemiştir.

Açıklanan nedenlerle, İşçi Partisi'ne 2820 sayılı Yasa'nın 104. maddesi gereğince ihtarda bulunulması gerekir.

Mustafa BUMİN, Haşim KILIÇ, Yalçın ACARGÜN, Sacit ADALI ile Rüştü SÖNMEZ bu görüşe katılmamıştır.

III- SONUÇ

A- Hükümlü bulunan Cafer ÜNÜVAR'ı, 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 11. maddesinin (b) bendinin (3) numaralı alt bendi gereğince Parti üyeliğinden çıkarmayan İşçi Partisi'ne, kararın tebliğ tarihinden itibaren altı ay içinde aykırılığı gidermesi için aynı Yasa'nın 104. maddesi gereğince İHTARDA BULUNULMASINA, Mustafa BUMİN, Haşim KILIÇ, Yalçın ACARGÜN, Sacit ADALI ile Rüştü SÖNMEZ'in karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

B- Karar örneğinin, gereği için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderilmesine, OYBİRLİĞİYLE,

9.1.2002 gününde karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Üye
Mustafa BUMİN	Haşim KILIÇ	Yalçın ACARGÜN
Üye	Üye	Üye
Sacit ADALI	Ali HÜNER	Fulya KANTARCIOĞLU
Üye	Üye	Üye
Rüştü SÖNMEZ	Ertuğrul ERSOY	Tülay TUĞCU
Üye		Üye
Ahmet AKYALÇIN		Enis TUNGA

KARŞIOY YAZISI

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı başvuru dilekçesinde, Ağır hapis cezasına hükümlü C. Ü'ü 2820 sayılı Siyasî Partiler Kanunu'nun 11. maddesinin ikinci fıkrasının (b) bendinin 3 numaralı alt bendi gereğince yazılı uyarıya rağmen parti üyeliğinden çıkarmayan İşçi Partisi'ne 2820 sayılı Yasa'nın 104. maddesine göre ihtar kararı verilmesini istemiştir.

4121 ve 4709 sayılı Yasa'larla Anayasa'nın 68. ve 69. maddelerinde önemli değişiklikler yapılarak siyasî partilerin kurulma, faaliyet ve kapatılmalarına ilişkin demokratik toplum düzenlerinde uygulanan kurallara koşut düzenlemeler getirilmiştir. Buna göre, bir siyasî partinin kapatılabilmesi; tüzük ve programının Anayasa'nın 68. maddesinin dördüncü fıkrası hükümlerine aykırı olması; eylemleriyle Anayasa'nın 68. maddesinin dördüncü fıkrasında belirtilen fiillerin işlendiği odak haline gelmesi ya da, yabancı devletlerden, uluslararası kuruluşlardan ve Türk uyrukluğunda olmayan gerçek ve tüzelkişilerden maddî yardım alması hallerinde mümkün olabilecektir. Böylece, siyasal partilerin faaliyetlerini sürdürürken hangi hallerde kapatılabileceklerine ilişkin açık ve net kurallar konularak güvence sağlanmış, yasa ile kapatma nedenlerinin genişletilmesi önlenmiştir. Nitekim, 23.7.1995 gün ve 4121 sayılı Yasa'yla yapılan Anayasa değişikliklerine ilişkin 5.6.1995 günlü Anayasa Komisyonu Raporunda "...Komisyonumuz siyasî partilerin, yeni kaleme aldığı 68. maddede yer alan ilkelere uyması gerektiğini metne açıklıkla koymak suretiyle, partilerin temelli kapatılmasının sadece bu ilkelere uyulmaması halinde öngörmüş ve diğer hallerde öngörmemiştir. Temelli kapatmanın partilerin tekrar kurulamaması demek olduğu da metinde belirtilmiştir. Aynı sistematiğe uygun olarak komisyonumuz, siyasî partilerin bu ilkelere uygun hareket etmelerinin iki ayrı şekli açıkça düzenlemiştir. Bunlardan birincisi, partinin tüzük ve programının bu ilkelere aykırı olmasıdır. İkinci durum ise Parti'nin beyan ve eylemlerinin bu ilkelere aykırı olmasıdır. Bu iki durum, Anayasa'nın mer'i metninde de, Teklifte'de birbirinden yeteri açıklıkla ayrılmamıştır. Komisyonumuz bu ayrımı yapmış ve ikinci halde temelli kapatmayı ancak partinin bu tür eylemlerin işlendiği bir odak haline gelmiş olmasına bağlamıştır. Bu hüküm Federal Almanya Anayasası'nın 18. maddesinden esinlenmiş olup, partilere çok daha sağlam hukuki teminat getirmektedir." denilmiştir.

Anayasa'da öngörülen kapatma nedenleri, 2820 sayılı Siyasî Partiler Kanunu'nun 101. maddesinde de aynen tekrarlanarak, Anayasa Mahkemesi'nin siyasî partileri hangi durumlarda kapatabileceği açıkça belirlenmiştir. Ancak, Siyasî Partiler Kanunu'nun 104. maddesinde, aynı Kanun'un 101. maddesi dışında kalan emredici hükümlerle diğer kanunların emredici hükümlerine aykırılık halinde bu aykırılığın giderilmesi için ihtar kararı verileceği; aykırılığın altı ay içinde giderilmemesi halinde ilgili partinin kapatılması için dava açılacağı öngörülmektedir. Oysa, Anayasa'da, Siyasî Partiler Kanunu'nun 104. maddesinde belirtilen durumlara aykırılık halinde herhangi bir kapatma yaptırımı belirlenmemiştir. Anayasa'da açıkça kapatma yaptırımına bağlı tutulmayan nedenlerle siyasî partilerin kapatılması kabul edilemez. Yasakoyucunun, siyasî partilerin 104. maddede öngörülen emredici hükümlere uygun davranmalarını sağlamak amacıyla kapatma dışında başka bir yaptırım getirebileceği kuşkusuzdur.

Anayasa'da bulunmayan bir yaptırımı öngören Siyasî Partiler Kanunu'nun 104. maddesinin Anayasa'ya aykırılığı açık olduğundan ya iptal edilmesi ya da ihmal edilmesi gerekir. Anayasa Mahkemesi'nin itiraz ve iptal davaları dışında, uygulayacağı bir kuralı iptal edebilmesi için elinde Yüce Divan sıfatı ile baktığı bir dava, ya da bir siyasî parti kapatma davası bulunması gerekir. Bunun dışında kalan yasama dokunulmazlığının kaldırılması, milletvekilliğinin düşmesi ya da ihtar kararı verilmesi için yapılan başvurular dava niteliğinde olmadığından bu tür başvurularda uygulanacak bir yasa kuralının

Anayasa'ya aykırılığı ileri sürülemez. Bu nedenle, Anayasa'ya aykırılığı açık olan bir kuralın bu evrede iptali mümkün olmayacağından, böyle bir durumda yasa kuralının ihmal edilerek üstün hukuk normu olan Anayasa'nın uygulanması gerekir. Bu aynı zamanda Anayasa'nın bağlayıcılığı ve üstünlüğü ilkesini düzenleyen 11. maddesinin gereğidir. Siyasî Partiler Kanunu'nun 104. maddesi Anayasa'da bulunmayan bir yaptırım öngördüğünden, ihmal edilerek uygulanmaması gerekir. 104. madde uygulanarak ihtar kararı verilse bile, bunun gereğini yapmayan parti hakkında Anayasa'ya göre kapatma yaptırımını uygulanamayacağından başvuru sonuçsuz kalacaktır.

Bu maddeye göre açılacak parti kapatma davalarında ihtar kararı önkoşuldur. Söz konusu karar olmadan dava açılmayacağına göre, kapatma davasını doğrudan etkileyen bu aşamanın önemi yadsınamaz. Böyle bir durumda ihtar kararı verilerek, siyasal partilerin Anayasa'da bulunmayan bir kapatma tehdidi altında tutulması demokrasinin vazgeçilmez kurumlarının hukuk güvenliğinden yoksun bırakılması sonucunu doğurur.

Açıklanan nedenlerle, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın yazılı uyarısına rağmen C.Ü'yü Parti üyeliğinden çıkarmayan İşçi Partisi'ne ihtar kararının verilemeyeceği düşüncesiyle, çoğunluk görüşüne katılmıyoruz.

Başkan	Başkanvekili	Üye
Mustafa BUMİN	Haşim KILIÇ	Yalçın ACARGÜN
Üye		Üye
Sacit ADALI		Rüştü SÖNMEZ